

Raport podsumowujący część warsztatową z wytwarzania materiałów - podsumowanie i wnioski

Opracowanie: Gabriela Zarzecka
Stowarzyszenie Łódzkie Dziewuchy Dziewuchom
Łódź, 2022

STRESZCZENIE

Raport jest roboczym podsumowaniem części warsztatowej projektu „Jesteśmy... SILNE!” skierowanej na wytwarzanie materiałów do kampanii. W ramach tej części zrealizowano warsztaty WenDo oraz spotkanie warsztatowe z wytwarzaniem materiałów do kampanii z udziałem uczestniczek, warsztaty z różnymi grupami mężczyzn dotyczący gender equality oraz spotkanie międzynarodowe online „Systemy i ludzie. Przeciwdziałanie przemocy domowej i rola policji” z udziałem Partnerek z Islandii i Bułgarii. Rozpoczęto również prace nad scenariuszem zajęć pilotażowych dla rad pedagogicznych w szkołach, jednak finalizacja tego działania nastąpi w następnym etapie projektu.

Raport składa się z podsumowania zebranych materiałów.

Spis Treści

STRESZCZENIE	1
Podsumowanie części warsztatowej	3
Przebieg działań	3
Spotkanie międzynarodowe	4
Przebieg warsztatów	4
Przygotowanie warsztatów.	4
Warsztaty antydyskryminacyjne	5
Warsztaty Wendo	7
Wnioski	9

Podsumowanie części warsztatowej

Projekt "Jesteśmy... SILNE!" Stowarzyszenia Łódzkie Dziewuchy Dzieuchom finansowego z Funduszy Norweskich - fundusz krajowy zakłada przeprowadzenie informacyjnej kampanii społecznej. Materiały do niej zbierane były podczas wizyt studyjnej na Islandii oraz podczas warsztatów realizowanych w ramach projektu.

Projekt planowo zakładał zrealizowanie warsztatów WenDo, spotkań w celu wytwarzania materiałów przeprowadzany z ofiarami przemocy które wzięły udział w WenDo oraz spotkań warsztatowych z grupą sprawców przemocy. W projekcie przewidziano trudności z zebraniem grupy chętnych do udziału w warsztacie sprawców, była więc przewidziana również opcja awaryjna na wypadek, gdyby różne trudności uniemożliwiły zebranie wystarczająco dużej grupy sprawców. Opcją tą były warsztaty antydyskryminacyjne dla różnych grup mężczyzn. Ponieważ projekt realizowany był w dużej mierze w trakcie pandemii instytucje zajmujące się pracą ze sprawcami nie były zainteresowane pomocą w rekrutacji i promocją warsztatów w swoich placówkach, nie udało się zebrać grupy sprawców, i realizatorzy projektu skorzystali z możliwości przeprowadzenia warsztatów antydyskryminacyjnych dla prostszych do zebrania grup.

Niniejszy dokument stanowi podsumowanie działań przeprowadzonych w ramach projektu, oraz wnioski z materiałów powstałych dyskryminacyjnych oraz podczas spotkania z kobietami, ofiarami przemocy, które brały udział w warsztatach WenDo.

Przebieg działań

Etap rozpoczęto od analizy materiałów badawczych. W procesie tworzenia materiałów kontynuowano wątki które zwróciły szczególną uwagę badaczy i zespołu projektowego w kontekście nadchodzącej kampanii. Były to wypowiedzi ekspertów w ramach focusa oraz warsztatu SWOT, którzy zaznaczali brak zinwentaryzowanej oferty dotyczącej przeciwdziałania przemocy, niewielka oferta warsztatów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców, podwójne standardy oczekiwań wobec przedstawicieli różnych płci, stereotypy związane z płcią oraz przemocowe podejście wewnątrz instytucji państwowych, na także braki w przygotowaniu merytorycznym policji do przeprowadzania interwencji w przypadkach przemocy ze względu na płeć.

Kolejnym elementem wyznaczającym kierunek są wnioski z wizyty badawczej na Islandii dotyczące edukacji sprawców, edukacja obywatelska i edukacja policji.

W efekcie rozmów projektowych, wyników z części badawczej, bardzo owocnego spotkania z Komisarz Policji na Islandii oraz widocznej potrzebie zaadresowania tego problemu w społeczeństwie obraliśmy tematy związane z policją, emocjami i potrzebami pojawiającymi się u obu stron, problematyki stereotypów związanych z płcią, te tematy były najbardziej eksploatowane podczas rozmów z ofiarami przemocy oraz mężczyznami na warsztatach antydyskryminacyjnych.

Spotkanie międzynarodowe

W ramach projektu zorganizowano wspólną inicjatywę międzynarodową z Partnerkami z Islandii i Bułgarii. Była to debata online zrealizowana w czasie rzeczywistym, o tytule „Systemy i ludzie. Przeciwdziałanie przemocy domowej i rola policji”. Odbyła się 7 czerwca 2022.

Podczas spotkania odbyły się następujące prezentacje:

- Rut Einarsdóttir, z Islandii, która przedstawiła Islandzkie Stowarzyszenie Praw Kobiet (Kvenréttindafélag Iceland).
- Sigbrúður Guðmundsdóttir, z Islandii, ze schroniska dla kobiet, która podjęła temat przemocy domowej i roli policji w Islandii - podejście systemowe.
- Urszula Nowakowska, z Polski, która jest szefową Centrum Praw Kobiet - poruszyła temat zapobiegania przemocy domowej i roli policji w Polsce.
- Dimka Mihailova, Bułgaria, Bulgarian Center of Lifelong Learning, która poruszyła temat przemocy domowej w kontekście Europejskiej Konwencji przeciwko przemocy wobec kobiet.
- Gabriela Zarzecka, Polska, o efektach wizyty studyjnej na Islandii zrealizowanej w ramach projektu.

Oraz dwie przedstawicielki Polonijnej Rady Kobiet

- Agnieszka Matyaszek, Wielka Brytania, Wirtualna Feministka
- Aleksandra Knapik, Szwecja, ŁDD.

Materiał dostępny jest na stronie Stowarzyszenia ŁDD na portalu Facebook.

Przebieg warsztatów

Przygotowanie warsztatów.

Rekrutację grup warsztatowych przesunięto w czasie z okresu zimowego na letni z powodu okresu zachorowań intensywnych zachorowań sytuacji epidemiologicznej.

Odbyło się spotkanie z dyrekcją placówki Miejskiego Centrum Terapii i Opieki Zdrowotnej w Łodzi gdzie dostępny jest program korekcyjno - edukacyjny dla sprawców przemocy domowej. Mimo zainteresowania projektem pracujących tam terapeutów dyrekcja placówki nie zgodziła się na przeprowadzenie warsztatów ze sprawcami u siebie, ani na rekrutację, ze względu na rosnącą w tym okresie falę zakażeń i brak możliwości zachęcania do uczestnictwa w spotkaniach na żywo w okresie pandemii. Spotkanie było jednak obiecujące w kontekście przyszłych projektów, jednak w tamtym okresie dyrekcja nie chciała podejmować takiego ryzyka. Niestety rekrutacja sprawców nie powiodła się, więc skorzystano z wariantu zastępczego- warsztatów antydyskryminacyjnych dla mężczyzn

Ze względu na niewielką ofertę programów korekcyjno - edukacyjnych dla sprawców rekrutacja tego rodzaju grupy była utrudniona. Ponieważ taka komplikacja była przewidziana w projekcie, zdecydowano się na drugi wariant warsztatów, czyli warsztaty antydyskryminacyjne dla grup mężczyzn.

Warsztaty zostały czasowo wstrzymane w okresie zimowym, w oczekiwaniu na zmianę niekorzystnych warunków. Utrzymano komunikację z trenerami, oraz Specjalistycznym Ośrodkiem Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie przy ul. Franciszkańskiej 85 w Łodzi, który wziął udział w projekcie pomagając w rekrutacji oraz udostępniając miejsce do przebiegu zajęć WenDo.

Wiosną, kiedy przeszła fala zakażeń, rozpoczęto rekrutację grup warsztatowych na zajęcia z WenDo dla kobiet z doświadczeniem przemocy oraz warsztaty antydyskryminacyjne. Ostatecznie wszystkie warsztaty odbyły się w czerwcu 2022 r.

Przeprowadzono również rekrutację kobiet na warsztaty Wendo przy pomocy Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie.

Programy korekcyjno edukacyjne dla sprawców w Łodzi

Łódź prowadzi nabór do programu w trybie ciągłym, nie ma edycji, cały rok można aplikować ale na terenie Łodzi jest tylko jeden program.

Zazwyczaj przekierowanie do programu odbywa się przez MOP albo kuratora, ale osoby przemocowe, poszukujące pomocy mogą zgłosić się tam samodzielnie:

Miejskie centrum terapii i profilaktyki zdrowotnej na Niciarnianej -Chyliński. Adresatami proponowanego tam programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców są dorosłe osoby, które stosują przemoc w rodzinie. Do projektu można zgłosić się samodzielnie, zostać skierowanym przez pracowników instytucji pomocowych albo zostać skierowanym przez Sąd. Nabór prowadzony jest całorocznie.

Program opiera się na elementach pozwalających sprawcom na rozpoznawanie swoich zachowań i radzenie sobie z nimi oraz w efekcie zaprzestanie stosowania przemocy.

W tym celu sprawcy uczą się czym jest przemoc, jak rozpoznawać własne emocje i zachowania przemocowe, jak opracować strategię, które pozwolą zapobiec przemocowym zachowaniom, kontroli nad agresją oraz rozwiązywania konfliktów oraz zmiany myślenia oraz systemu przekonań na oparty na relacje partnerskie. Jest to jednak jedyny taki program dostępny całorocznie w Łodzi.

Informacji o dostępnych programach można również uzyskać w Wydziale Rodziny i Polityki Społecznej Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi.

Warsztaty antydyskryminacyjne

Warsztaty przeprowadzone zamiast spotkania ze sprawcami przemocy nakierowane były na zapobieganie dyskryminacji, zwróceniu uwagi uczestników na automatyczne działania mózgu które skutkują ocenianiu innych ludzi według stereotypów, oraz wywołaniu refleksji o trudnościach z jakimi mierzą się inni.

Zajęcia prowadzili Piotr Tubelewicz oraz Gabriela Zarzecka, trenerzy z doświadczeniem przeprowadzania warsztatów dla grup marginalizowanych, oraz wcześniej badacze w tym projekcie.

Poruszano na nich tematykę równości ze względu na płeć, problemu stereotypizacji oraz nieuświadomionych procesów oceniania innych.

Odbyły się trzy warsztaty, dla mężczyzn w różnych grupach wiekowych oraz pochodzących z różnych grup społecznych.

Pierwszy warsztat miał miejsce w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii nr na ul. Częstochowskiej 36 w Łodzi. Uczestniczyło w nim szesnastu chłopców w wieku 13-14 lat. Grupa połowicznie składała się z osób które spędziły w ośrodku już jakiś czas, druga połowa to nowi podopieczni ośrodka. Wszyscy uczestnicy mieli trudne doświadczenia życiowe, bardzo złe nastawienie do systemu przeciwdziałania przemocy oraz duże trudności z koncentracją. Część grupy, która spędziła w ośrodku więcej niż pół roku radziła sobie lepiej. Mimo to wszyscy niechętnie angażowali się w zajęcia i długo przyswajali prezentowane zagadnienia, jest to przykład grupy, która takich zajęć potrzebuje. Stereotypy dotyczące kobiet oraz grup narodowych były bardzo żywe wśród grupy młodych chłopców. Grupę charakteryzowały wysoka niechęć do policji i innych instytucji, często poparta złymi doświadczeniami kontaktu, bardzo duża stereotypizacja instytucji oraz złe doświadczenia w kontekście edukacji narkotykowej.

Młodzi chłopcy z problematycznych środowisk, wychowywani w przemocowej atmosferze, dopuszczający się drobnych przestępstw nie mają doświadczenia pozwalającego im realnie postrzegać swoje zachowania dotyczące stereotypizacji oraz przedmiotowego traktowania innych. Żarty oparte o stereotypy o płeć lub rasę są u nich na porządku dziennym, pogłębiając dyskryminację. Dyskryminacja i stereotypizacja bardzo silnie koreluje z językiem, który jest używany w danym środowisku. Niejednokrotnie padają określenia, które mówiący je chłopiec nie do końca rozumie, również na poziomie emocjonalnym. Potrzeba dobrze dostosowanych materiałów, by zainteresować tę grupę zmianą sposobu myślenia.

Drugi warsztat miał miejsce w Miejscu Spotkań na ulicy 28 Pułku Strzelców Kaniowskich 9 w Łodzi. Warsztat przeprowadzony dla łódzkich młodzieżówek odniósł rekrutacyjną porażkę. Mimo dużego zainteresowania w środowiskach, oraz zadeklarowanej, potwierdzonej obecności, ostatecznie na warsztacie pojawiło się skrajnie mało osób. Dlatego w ostatniej chwili trenerzy zdecydowali się na zaproszenie do udziału w warsztacie mężczyzn z Ukrainy przebywających w miejscu odbywania się zajęć. Ostatecznie na zajęciach było 4 uczestników.

Członkowie młodzieżówek lewicowych którzy przyszli byli świadomi problematyki dyskryminacji ze względu na płeć oraz chętnie angażowali się w przebieg działań, zadawali pytania o możliwości samodzielnej organizacji takich warsztatów w przyszłości dla grona swoich odbiorców. Trenerzy przekazali im porady odnośnie realizacji podobnych zajęć.

Trzecie warsztaty antydyskryminacyjne odbyły się w Cyrku pod Zielonym Xiężycem dla grupy w wieku 30+. Rekrutacja odbyła się na Facebooku. Grupa składała się wyłącznie z mężczyzn którzy mieli doświadczenia zarówno z przemocą jak i policją, czy to w postaci kontroli czy wdrożonej wobec siebie procedury Niebieskiej Karty. Część osób nie mogła zostać przez cały warsztat, jednak na zajęciach pojawiło się 12 osób.

Mężczyźni we wszystkich grupach dzielili się wieloma negatywnymi doświadczeniami kontaktu z policją, niezależnie od tego, czy była to interwencja, próba zgłoszenia czy kontrola uliczna. W Mężczyźni we wszystkich grup wskazali wątpliwości odnośnie raportowania przemocy, wskazując to jako bezsensowne i argumentując brakiem wiary w kompetencje funkcjonariuszy oraz sensowność procedur. Policji przypisuje się wiele negatywnych cech, takich jak skłonność do poprawiania statystyk przez łapanie obywateli na drobnych wykroczeniach

Wielu mężczyzn podkreślało, że niejednokrotnie doznali ze strony policji zachowań opartych o stereotypy dotyczące ich wyglądu lub ubioru. Przywoływali sytuacji kontroli osobistych które były spowodowane ich "podejrzany" wyglądem. Zwracano uwagę na fakt, że policja ma uprzedzenia i często kierują się stereotypami sa niedoszkaleni w przeprowadzaniu interwencji, nieobiektywni w osądach.

Jako lepsze rozwiązanie od pójścia na policję w przypadku przemocy uczestnicy warsztatów proponowali zgłosić zdarzenie do kogoś innego, w zależności od wieku dyrektora szkoły, kolegów, przełożonych, przedstawiciela organizacji pozarządowej. Niektórzy mężczyźni wykazywali resztki wiary w raportowanie przemocy albo skuteczność policji, jednak było to utrzymane na poziomie przekonania że nie cała policja jest zła, ale system ich zmusza.

Wielokrotnie poruszano również kwestię traktowania mężczyzn, kiedy są ofiarami przemocy. Próbuąc mówić o swoim doświadczeniu spotykają się z niezrozumieniem zarówno w kręgach towarzyskich jak i w instytucjach.

Mężczyźni przywoływali sytuacje w których w kontaktach z instytucjami czuli się niezrozumiani, nie wysłuchani i niezauważeni, oraz traktowany z góry co wiązało się z utratą wiary w skuteczność działań instytucji.

Mężczyźni również wspomnieli o problemie bagatelizowania ich zgłoszeń w przypadku raportowania przemocy na policji. Jeden z uczestników chciał zgłosić przemoc (żona biegła za nim z nożem), zupełnie nie potraktowano tego poważnie, spotkał się z opinią, że "facet nie może być ofiarą pomocy", sugerowano, że pewnie on sprowokował sytuację. Inny z mężczyzn obecnych na warsztacie przywołał sytuację, w której został napadnięty zgłosił to na policję, nie zadano mu szczegółowych pytań o sprawcę. Spowodowało to, że później czuł się niepewnie w swojej okolicy, ponieważ to tam miało miejsce zdarzenie.

Warsztaty WenDo

Wendo to metoda zapobiegania i reagowania na przemoc która uczy kobiety jak bronić swoich granic. Zajęcia prowadziła Małgorzata Kulczycka, certyfikowana instruktorka WenDo. Warsztat i spotkanie odbyło się w ośrodku pomocy ofiarom przemocy, który był dla nich najwygodniejszym miejscem dla zainteresowanych kobiet. Niedługo po warsztacie odbyło się drugie spotkanie z uczestniczkami tych zajęć w celu rozmowy o ich doświadczeniach oraz wytworzenia niniejszych materiałów,

Podczas zajęć Wendo została nawiązana relacja z uczestniczkami co pomogło dotrzeć do nich i umówić się na późniejsze spotkanie, na którym pojawiła się część kobiet obecnych na Wendo. Na zajęciach powstały również zdjęcia, które mogą być wykorzystane w kampanii.

Późniejsze spotkanie na żywo było ciężkie do zorganizowania, ponieważ wszystkie kobiety były bardzo zajęte. Większość z nich zajmuje się dziećmi, pracą, sprawami sądowymi związanymi z trudnymi doświadczeniami życiowymi przez które przechodzą, ciężko im było znaleźć czas by porozmawiać. Większości kobiet udało się dołączyć chociaż na jakiś czas. Uczestniczki przychodziły i wychodziły w trakcie spotkania, ponieważ musiały zająć się swoimi sprawami. Niektóre przyszły z małymi dziećmi, ponieważ nie miały komu powierzyć ich w tym czasie, przez co część rozmowy w której uczestniczyły dzieci nie była swobodna.

Podczas spotkania zapytano uczestniczki o ich odbiór zajęć WenDo. Wszystkie wypowiadały się o nich bardzo pozytywnie. Określały je jako dające siłę i wpływające na ich poczucie sprawczości, pewności siebie i bezpieczeństwa. Uczestniczki oceniały zajęcia bardzo pozytywnie, wskazując pozytywny wpływ na ich samopoczucie i poczucie sprawczości i kontroli.

Uczestniczki wskazywały, że doświadczanie przemocy odbierało im poczucie sprawczości i kontroli nad własnym życiem. Musiały mierzyć się z trudnymi emocjami i stanami, biorąc na siebie odpowiedzialność za sytuację w której się znajdowały, Kobietom niejednokrotnie towarzyszył wstyd, gdyż czuły się niezaradne nie umiejąc skorzystać z pomocy, lub tracąc wiarę gdy interwencja policji przebiegała nie po ich myśli. Niektóre z tych sytuacji dodatkowo utrudniał strach o dzieci, które niejednokrotnie również były zagrożone.

Większość rozmówczyń zaznaczała, że ciężko było im dotrzeć do informacji jak znaleźć pomoc, oraz jak pomoc działa, czego mogą się spodziewać i z jakimi instytucjami rozmawiać. Żyjąc w przemocowym środowisku często nie czuły się bezpiecznie z wyszukiwaniem takich informacji np. z domu.

Problematyka utrudnionego dostępu do rzetelnej wiedzy oraz niedofinansowanego, zapchanego systemu potwierdziła się w słowach niektórych z kobiet, które zaznaczały, że mimo założenia Niebieskiej Karty lub zgłoszeń przemocy niewiele się działo, na także w strajkach pracowników MOPSu które miały miejsce w Łodzi tego lata.

Doświadczenia rozmówczyń pod względem funkcjonowania systemu przeciwdziałania przemocy oraz działań policji różniły się od siebie. Część z nich miała bardzo dobre doświadczenia, jedna z kobiet określiła, że dzięki wsparciu ze strony policji czuła się bezpiecznie, miała świadomość, że nie jest sama oraz zrozumiała, że może coś zrobić. Inna określiła swoje odczucia w stronę policji jako nienawiść i totalny brak zaufania, Opowiadając sytuację, gdy policjanci śmiali się, że muszą przyjeżdżać na interwencje, po czym nie przestrzegając procedur, nie słuchając wszystkich stron wydarzenia zachowywali się agresywnie.

.Kobiety mówiły również o wewnętrznych przeszkodach w wyjściu z przemocowych relacji: były to wstyd i poczucie bezsilności, brak zrozumienie u innych ludzi, bagatelizowanie ich słów, oraz brak informacji gdzie szukać pomocy.

Podkreślały również, że często trwa to bardzo długo, przez pozorne działania i obietnice poprawy sprawców przemocy.

Wnioski

Przeprowadzone działania jeszcze głębiej uwydatniły problemy z jakimi mierzy się łódzki system przeciwdziałania przemocy, wskazały punkty, w których warto przeprowadzić działania kampanii projektu.

Podejście policji do osób raportujących przemoc jest bardzo często niewłaściwe i zniechęcające. Dla ofiar przemocy jest to bardzo trudny moment, w którym doświadczają trudnych emocji, często na tyle ekstremalnych, że bardzo ciężko je przekazać. Jest potrzebne doświadczone i spokojne wsparcie, a nie bagatelizowanie słów ofiar i wyśmiewanie. Problem dotyczy ofiar przemocy obu płci, gdyż problem dotyczy zarówno kobiet doświadczających przemocy, jak i mężczyzn, chociaż mężczyźni charakteryzują się większym brakiem zaufania do instytucji i policji.

W związku z niepewnym podejściem policji nie jest jasne jak postępować.

Dostęp do rzetelnych wiadomości jest utrudniony. Radą dla ofiar od uczestników zarówno warsztatów antydyskryminacyjnych jak i WenDo było powiedzieć o tym komuś. Przełożonym, dyrekcji, nauczycielom, przedstawicielom organizacji pozarządowych.

Osoby stosujące przemoc również często nie wiedzą, jakie mają opcje wyjścia z tej sytuacji. Problematyka sprawców jest na tyle znacząca, że zdaniem ekspertów i praktyków, ci z nich, którzy nie będą potrafili poradzić sobie ze swoją agresją, będą krzywdzić kolejne ofiary, dlatego być może to do nich warto skierować kampanię, promując miejsca dostępu do wiedzy takie jak Wydział Rodziny i Polityki Społecznej Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi, gdzie można otrzymać informacje o aktualnych programach dostępnych dla ofiar i sprawców przemocy, a także Miejskiego Centrum Terapii i Opieki Zdrowotnej w Łodzi, gdzie pomocy mogą szukać sprawcy.

Kolejnym wątkiem jest stereotypizacja, często wykorzystywana nieświadomie. Stereotypy dotyczące kobiet, są bardzo żywe w młodzieży i stanowią problem, jednym z elementów utrwalającym problem dyskryminacji są żarty oparte o stereotypy związane z płcią, (a także rasą, kolorem włosów i innymi cechami). Stereotypy ugruntowują się w świadomości społecznej od najmłodszych lat. Młodzi chłopcy ze środowisk marginalizowanych, wychowywani w przemocowej atmosferze, nie mają doświadczenia pozwalającego im realnie postrzegać swoje zachowania dotyczące stereotypizacji oraz przedmiotowego traktowania innych.

Dotychczasowe działania projektowe skupiły uwagę zespołu na motywie mężczyzny jako chłopców, których trzeba wychowywać, jako osób które doświadczają trudności z radzeniem sobie z emocjami oraz na trudnościach w korzystaniu z systemu przeciwdziałania przemocy w Łodzi i te tematy są rekomendowane jako warte podjęcia w następnym etapie projektu.